

Vergaderjaar 1989-1990

19 992

Actieprogramma Vrouwen en Ontwikkeling

Nr. 5

BRIEF VAN DE MINISTER VOOR ONTWIKKELINGSSAMENWERKING

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

's-Gravenhage, 3 mei 1990

In het schrijven van 26 maart j.l. van de griffier van de vaste commissie voor Ontwikkelingssamenwerking¹ wordt verzocht om een **voortgangsrapportage betreffende het Actieprogramma Vrouwen en Ontwikkeling.**

Het Actieprogramma V & O bevat vele concrete maatregelen voor de periode 1987-1990 om het V & O beleid, zoals dat in het Actieprogramma verwoord is, nader te operationaliseren. In dat Actieprogramma is reeds aangekondigd dat na afloop van de desbetreffende periode de uitvoering in haar totaliteit getoetst zal worden. In 1989 is een interne evaluatie uitgevoerd om tussentijds inzicht te krijgen in de uitvoering van het Actieprogramma voor wat betreft de bilaterale ontwikkelingsamenwerking. De resultaten van deze interne evaluatie zijn vastgelegd in een rapport «Tussenstand Uitvoering Actieprogramma Vrouwen en Ontwikkeling», waarvan ik U hierbij het hoofdstuk «Conclusies en Aanbevelingen» doe toekomen. In dit hoofdstuk wordt gerefereerd aan het Draaiboek V & O. Dit Draaiboek geeft aan welke uitvoerende bureaus bepaalde actiepunten uit het Actieprogramma dienen uit te voeren.

Bovendien doe ik U hierbij een kort verslag toekomen² van een vorig jaar gehouden bijeenkomst van Sectorspecialisten V & O, werkzaam op verschillende Ambassades. Dit verslag (met name hoofdstuk II) geeft U inzicht in de uitvoering van het V & O beleid in een aantal programma- en regiolanden.

Bij deze rapporten, die een indruk geven van de voortgang van de uitvoering, wil ik enkele kanttekeningen maken. De conclusie die uit deze stukken kan worden getrokken is, dat er terzake nog een kloof bestaat tussen beleid en uitvoering. Om deze kloof te dichten zijn additionele maatregelen nodig die niet expliciet in het Actieprogramma zijn opgenomen. Een van die nieuwe maatregelen is het formuleren van concrete doelstellingen met betrekking tot V & O voor alle daarvoor in

¹ Zie bijlage

² Ter inzage gelegd op de bibliotheek

aanmerking komende financieringskanalen. Aan de hand van dergelijke doelstellingen kan de voortgang van het beleid gemeten worden aan de hand van resultaten die OS-inspanningen voor de armste vrouwen hebben. Deze doelstellingen zullen alleen gerealiseerd kunnen worden wanneer binnen bestaande financieringskanalen extra middelen gereserveerd worden voor zowel vrouwenspecifieke als vrouwen-geïntegreerde activiteiten. Ik laat thans onderzoeken of het mogelijk is dergelijke doelstellingen voor de verschillende landen en kanalen te formuleren. Om deze te kunnen realiseren zal het eveneens noodzakelijk zijn dat specifieke deskundigheid op V & O-gebied versterkt wordt.

Wat de richting van het V & O-beleid betreft onderschrijf ik de doelstellingen zoals omschreven in het Actieprogramma. Ik wil het accent echter verleggen van actieve participatie van vrouwen in het ontwikkelingsproces naar autonomie van vrouwen. Autonomie kan omschreven worden als zeggenschap over eigen leven en lichaam. Dit impliceert dat vrouwen op alle niveaus en in alle onderdelen van het ontwikkelingsproces deelnemen en meebeslissen. De noodzaak voor deze accentverschuiving en de implicaties daarvan voor het beleid zal ik nader uitwerken in de Nota «Ontwikkelingssamenwerking in de Jaren Negentig», die is aangekondigd in de Regeringsverklaring.

De Minister voor Ontwikkelingssamenwerking,
J. P. Pronk

Conclusies en aanbevelingen

Onderzocht is de stand van zaken bij de uitvoering van het draaiboek VenO dat is opgesteld op basis van het Actieprogramma VenO. In aanmerking genomen dat pas ruim een jaar verstreken is na het vaststellen van het draaiboek, kan geconcludeerd worden dat de uitvoering van de meeste actiepunten redelijk verloopt. (Van de 53 voorgenoemen acties lopen 27 acties goed of zijn inmiddels gerealiseerd). Op enkele terreinen doen zich echter duidelijke knelpunten voor.

Institutionele structuur VenO

Natuurlijk zijn er grote verschillen in soort en belangrijkheid van de acties. Eén van de belangrijkste zaken voor de daadwerkelijke uitvoering van het VenO-beleid is de versterking van de institutionele structuur VenO. Het is zeer verheugend dat nu in de meeste programmalanden en in de Sahelregio de aanstelling van sectorspecialisten VenO een feit is, of op korte termijn zal worden. De plaatsing van sectorspecialisten VenO vindt plaats in het kader van de toenemende delegatie van taken en bevoegdheden naar de posten en zal ook de realisering van vele andere actiepunten uit het Actieprogramma naderbij brengen. De institutionele structuur op het DGIS is met de verplaatsing van twee VenO-beleidsmedewerkers van DGIS/SA naar DST/TA aangepast aan de toenemende behoefte aan ondersteuning bij de uitvoering. Er was echter geen sprake van personeelsuitbreiding, terwijl dit wel uit het Actieprogramma opgemaakt kon worden. Ook op de andere punten van institutionele versterking, te weten de trainingen VenO aan DGIS-medewerkers en de activiteiten van de VOBO, is de uitvoering bevredigend.

VenO in beleidsstukken

Voorts is het positief dat het steeds meer gebruikelijk wordt dat VenO-passages worden opgenomen in landen- en regiobeleidsplannen en in de instructies inclusief de jaarplannen voor het beleidsoverleg. De kans dat dit «papieren» acties blijven is echter nadrukkelijk aanwezig, zeker als de door de sectorspecialisten VenO opgestelde adviezen voor de beleidsplannen nauwelijks gebruikt blijken te worden. Van de overige acties t.b.v. een «nadere beleidsontwikkeling» kan het meest verwacht worden van de sectorpapers, die in 1989 zullen verschijnen. Deze krijgen een grote verspreiding en voorzien onder meer door de checklisten in de behoefte aan een meer concrete beleidsinvulling. Een punt waarop weinig resultaat is geboekt, is de ontwikkeling van een methodologie om binnen programmahulp aandacht te schenken aan de belangen van vrouwen. Gebleken is dat deze materie zeer ingewikkeld is, en specifieke deskundigheid op dit VenO terrein binnen het departement ontbreekt.

Integratie van VenO in de projectcyclus

In het algemeen verloopt de uitvoering van acties die betrekking hebben op de integratie van VenO in de gehele projectcyclus niet naar wens. Dit is een duidelijk signaal dat er nog problemen zijn bij de vertaling van het VenO-beleid naar projectniveau. Met name bestaat de indruk dat de operationalisering in de sectorprogramma's industriële ontwikkeling en enkele onderdelen van het training-, onderwijs- en onderzoeksprogramma (fellowships en het samenwerkingsverbandenprogramma) problemen oplevert. De verschillende acties, die binnen het programma industriële ontwikkeling waren gepland om specifieke aandacht aan vrouwen te schenken zijn niet uitgevoerd. Het totale programma lijkt eigenlijk weinig mogelijkheden te bieden voor integratie van VenO in de reguliere activiteiten.

Voor de integratie van VenO in de projectcyclus is het van groot belang dat base-line studies met sexe-specifieke gegevens worden uitgevoerd. Nog lang niet elk landendebureau blijkt eens per jaar bij de start van een nieuw project een base-line studie te laten maken, zoals in het Actieprogramma is voorgesteld. Redenen hiervoor zijn onder meer de onbekendheid met dit soort studies, het feit dat zij niet tot de procedure behoren en soms als een ongewenste verlenging van de projectvoorbereidingstijd gezien worden. De aandacht in de TOR's voor missies naar doelgroep gerichte projecten alsmede de aandacht voor sexe-specifieke gegevens in voortgangsrapportages is nog niet optimaal, maar lijkt wel duidelijk toe te nemen.

VenO deskundigheid bij opdrachtnemers

Met het huidige uitbestedingsbeleid zijn acties, die VenO deskundigheid eisen bij de consultancy bureaus en het bedrijfsleven, extra gewenst. Juist met deze acties blijkt DGIS echter niet echt uit de voeten te kunnen. Van het streven om mede te selecteren op «VenO-deskundigheid» bij de verlening van opdrachten voor projectuitvoering komt in de praktijk weinig terecht. In instructie 18 «Werving van goederen en diensten» is hier ook niets over opgenomen. Tevens worden programma-onderdelen aan de FMO en het NUFFIC uitbesteed, terwijl deze instellingen niet over VenO deskundigheid beschikken.

Fondsen

Uit alle fondsen kan geput worden voor de financiering van VenO-activiteiten. Dit blijkt in de praktijk echter niet te betekenen dat elk VenO-projectvoorstel, dat in de doelstellingen van het VenO-beleid past, uit één van de O.S.-programma's gefinancierd kan worden (b.v. actiegericht onderzoek van vrouwenorganisaties).

Monitoring en evaluatie

De voorgenomen acties t.b.v. de monitoring en evaluatie van het VenO-beleid zijn grotendeels uitgevoerd. Een belangrijk knelpunt voor de monitoring van de uitvoering van het VenO-beleid vormt echter het ontbreken van een goed monitoring- en informatiesysteem voor OS in het algemeen. Ruim twee jaar geleden beoogde DGIS met de invoering van het informatiesysteem Project Data Sheets het overzicht over de Nederlandse ontwikkelingsactiviteiten te bevorderen. Uit een recente studie blijkt dat slechts weinig ambtenaren weten hoe het systeem werkt en dat de data sheets gebrekkig en niet eenduidig worden ingevuld. Dat betekent dat dit systeem voorlopig ook geen volledige informatie zal opleveren over VenO. Het maken van allerlei inventarisaties, bijvoorbeeld de aandacht voor VenO in missies en adviesgroepen, moet vanwege het gebrek aan totaaloverzichten steeds op ad-hoc basis gebeuren, wat niet alleen weinig efficiënt is, maar ook minder betrouwbare informatie oplevert. Dit betekent dat onderdeel vier van de t.o.r. voor deze opdracht moeilijk was uit te voeren. Monitoring van VenO is alleen mogelijk als een goed functionerend algemeen monitorings- en informatiesysteem aanwezig is.

Stuurgroep VOBO

Ten aanzien van de stuurgroep VOBO kan geconcludeerd worden dat de stuurgroep een zeer nuttige functie vervult. Het functioneren van de VOBO wordt enigszins belemmerd door een gebrek aan voldoende daadkracht en slagvaardigheid. Dit is onder meer het gevolg van het ontbreken van duidelijke bevoegdheden en van het feit dat in sommige gevallen onvoldoende terugkoppeling plaatsvindt naar de bureaus. Ook het mandaat van de stuurgroep blijkt verouderd te zijn.

Doelmatigheid acties

Tot slot kunnen enkele kanttekeningen geplaatst worden bij de doelmatigheid van de acties uit het draaiboek en de strategieën van het Actieprogramma. Voor wat betreft het draaiboek kan geconcludeerd worden dat sommige acties uit het draaiboek niet zo zinvol ingevuld waren. Dit geldt met name voor het opstellen van allerlei overzichten (b.v. VenO in externe adviesgroepen en VenO in onderzoeks- en onderwijsinstellingen), die het voordeel hadden concreet te zijn, maar waarbij het uiteindelijke doel enigszins op de achtergrond was geraakt. In de meeste gevallen zijn dit soort overzichten ook niet opgesteld.

Daarnaast zijn enkele voornemens, die in het Actieprogramma vermeld zijn, ten onrechte niet in het draaiboek terecht gekomen (en ook niet uitgevoerd). Genoemd kan worden het plan om cursussen uit het fellowshipprogramma op VenO-aspecten door te lichten. De geïnterviewde bureaumedewerkers waren vaak niet op de hoogte van de in het draaiboek genoemde acties. Op dit punt is het uitvoeren van een inventarisatie op zich al nuttig gewenst.

Ten aanzien van het Actieprogramma kan opgemerkt worden dat het niet noemen van streefcijfers of reserveren van bepaalde bedragen voor VenO-activiteiten toch enigszins het idee van vrijblijvendheid creëert. Hiermee verband houdt de constatering dat het feit dat in het Actieprogramma geen prioriteit wordt gegeven aan bepaalde sectoren of aan een bepaald soort hulp de indruk wekt dat de mogelijkheden om geïntegreerde VenO-activiteiten te ontplooiën overal even groot zijn, hetgeen niet het geval is.

's-Gravenhage, 26 maart 1990

Aan de minister voor Ontwikkelingssamenwerking

Tijdens de laatste vergadering van de vaste Commissie voor ontwikkelingssamenwerking zijn een aantal besluiten genomen die ik U hierbij gaarne voorleg.

In de eerste plaats zou de commissie prijs stellen op een voortgangsrapportage betreffende het Actieprogramma Vrouwen en Ontwikkeling. De commissie heeft laatstelijk op 10 februari 1988 over dit onderwerp mondeling overleg gevoerd met Uw voorganger (zie stuk 19 992, nr. 4).

Voorts is als nieuwe datum voor het mondeling overleg over de export van babyvoeding, pesticiden en geneesmiddelen donderdag 21 juni vastgesteld. Tevoren zouden de leden graag een aanvullende notitie ontvangen waarin wordt ingegaan op de exportaspecten van de uitvoer van deze produkten naar ontwikkelingslanden. De woordvoerders waren van mening dat hieraan weinig aandacht is besteed in de antwoorden op de gestelde vragen. Deze wens van de commissie zal ook worden overgebracht aan de staatssecretaris van Economische Zaken.

Vervolgens verzoeken de leden U om een evaluatie van het rapport van de commissie Ecologie en Ontwikkelingssamenwerking, aangevuld met een uiteenzetting van Uw voornemens om de milieuproblematiek te integreren in het Ontwikkelingssamenwerkingsbeleid.

De griffier van de commissie,
J. N. van Overbeeke